

УДК 373.2.015.31+373.3.015.31]:79:82-7
DOI: 10.24144/2524-0609.2023.52.141-147

Писарчук Оксана Тарасівна

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедра педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна
pysarchukoksana04@gmail.com
http://orcid.org/0000-0003-0110-9174

Гладун Леся Василівна

аспірантка
кафедра педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна
lesia.hladun@tnpu.edu.ua
http://orcid.org/0009-0001-0980-8917

ГУМОРИСТИЧНА ТЕАТРАЛІЗОВАНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS В ДОШКІЛЬНІЙ ТА ПОЧАТКОВІЙ ОСВІТІ

Анотація. Актуальність проблеми дослідження гумористичної театралізованої діяльності у дошкільній та початковій освіті зумовлена необхідністю формування у старших дошкільників та молодших школярів soft skills для їх успішної самоадаптації та самореалізації у майбутньому. Мета статті полягає в обґрунтуванні гумористичної театралізованої діяльності як засобу формування soft skills в умовах дошкільної та початкової освіти; виокремленні аспектів підбору гумористичних творів та методичних рекомендацій для ефективної організації гумористичного театралізованого дійства у закладах дошкільної та початкової освіти. Серед основних методів наукового дослідження використано аналіз, вивчення педагогічного досвіду, спостереження, узагальнення та конкретизацію. У статті доведено ефективність гумористичної театралізованої діяльності для оволодіння дітьми старшої дошкільної групи та учнями початкової школи м'якими навичками, зважаючи на педагогічний потенціал театральної гри. У результаті дослідження окреслено аспекти підбору гумористичних творів та розроблено методичні рекомендації для ефективної організації гумористичного театралізованого дійства з метою формування soft skills у вихованців ЗДО та учнів школи I ступеня ЗЗСО. Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні зарубіжного досвіду щодо проблеми реалізації гумористичної театралізованої діяльності як засобу формування soft skills в дошкільній та початковій освіті.

Ключові слова: театралізована діяльність, гумористична діяльність, початкова освіта, дошкільна освіта, soft skills.

Вступ. Реалії сьогодення вимагають від особистості гармонійного поєднання та стрімкого розвитку твердих і м'яких навичок (hard skills та soft skills) для її успішного професійного зростання та самореалізації у майбутньому. Особливо цінними працівниками у наш час вважаються професіонали своєї справи, які легко та швидко адаптуються до змін, опановують нові технології, помічають корисні тренди, застосовуючи їх на практиці, тобто володіють так званими «soft skills».

Soft skills – це надпрофесійні навички, які відіграють ключову роль у взаємодії з іншими людьми, адаптації до нового оточення, знаходженні нестандартних способів вирішення завдань, самовдосконаленні, кар'єрному зростанні майбутнього фахівця. Їх ще називають «гнучкими» або «м'якими» навичками, адже саме гнучкість допомагає нам у пізнанні нового, змінює вектор досвіду тощо. До вищезгаданих навичок належать: вміння переконувати, адаптивність, емоційний інтелект, співпраця, медіаграмотність, лідерство, дизайн мислення, рішучість, вміння керувати часом, ухвалювати правильні рішення, наполегливість, екологічне мислення, самоаналіз, самореалізація, вміння спостерігати, бажання вчитися, планувати і організувати власну діяльність, спостережливість, вміння перетворювати перешкоди на можливості, цілеспрямованість, ефективність праці та ін.

Ефективним засобом формування soft skills в умовах дошкільної та початкової освіти є гумористична театралізована діяльність, оскільки здобувачі освіти під час її організації та реалізації комунікують, самовиражаються, мислять, креативлять, працюють

в команді, самонавчаються, саморозвиваються, продукують ідеї тощо та у всіх цих процесах отримують позитивні емоції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У 2016 році дослідницька компанія Wonderlic провела дослідження, у якому 93% роботодавців зацентрували на тому, що soft skills кандидата – важливий фактор його працевлаштування [1]. А також, згідно з дослідженнями соцмережі LinkedIn, 57% роботодавців надають перевагу гнучким навичкам над твердими.

У дослідженнях програми освітнього альянсу «Партнерство з навчання у XXI столітті» продемонстровано формулу Чотирьох «К», що передбачає оволодіння креативністю, критичним мисленням, кооперацією і комунікативними навичками. Саме такі soft skills будуть затребуваними у майбутньому [2, с. 17]. Тому на вироблення вищезгаданих гнучких навичок слід акцентувати особливу увагу у дошкільному та молодшому шкільному віці.

Дослідження «гнучких» навичок в умовах дошкільної та початкової освіти і питання соціалізації дітей здійснювали такі науковці, як: Ж. Тард, І. Бех, О. Кононко, Т. Піроженко, Н. Гавриш, Н. Кирста, К. Крутії тощо.

Театральну гру як засіб розвитку та соціалізації дитини досліджували у своїх працях такі науковці: О. Березіна, Л. Артемова, А. Богуш, Р. Борщ, Д. Самойлик, Н. Водолага та ін.

У психологічному аспекті гумор досліджували такі науковці: А. Кестлер, О. Харченко, М. Мусійчук, О. Зайва та ін. Ш. Амоншвілі, В. Шаталов, Н. Старовойтенко у своїх працях характеризували гумор як

ефективний та дієвий засіб педагогічного виховання та соціалізації дитини. Аспекти виховання почуття гумору у дітей дошкільного і молодшого шкільного віку досліджували Н. Гавриш, Е. Короткова, Д. Ніколенко, М. Сагарда, І. Попова та ін.

Метою статті є обґрунтувати гумористичну театралізовану діяльність як засіб формування soft skills в умовах дошкільної та початкової освіти; виокремити аспекти підбору гумористичних творів та методичні рекомендації для ефективної організації гумористичного театралізованого дійства у закладах дошкільної та початкової освіти.

Методи дослідження: аналіз науково-педагогічної літератури з проблеми дослідження та галузевих нормативних документів; вивчення педагогічного досвіду щодо окресленої тематики; спостереження за здійсненням гумористичної театралізованої діяльності здобувачами дошкільної та початкової освіти; узагальнення та конкретизація для формулювання висновків дослідження.

Виклад основного матеріалу. Активне формування soft skills розпочинається вже у старшому дошкільному віці і триває протягом усього життя людини. Саме тому важливо створити в закладі дошкільної освіти (ЗДО) та у початковій школі належне середовище для розвитку м'яких навичок у здобувачів освіти. Адже середовище є «основним засобом розвитку особистості дитини та джерелом її знань і досвіду» [3, с. 135]. Необхідно використовувати й такі різноманітні засоби для формування soft skills: дитяче експериментування, сюжетна гра, технологія розв'язання винахідницьких завдань, що є основою для становлення soft skills.

Одним із ефективних засобів розвитку м'яких навичок у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку вважається театралізована діяльність.

Театралізована діяльність – це «художня діяльність, що пов'язана зі сприйманням творів театрального мистецтва і відтворенням в ігровій формі набутих уявлень, вражень, почуттів; є одним із найефективніших засобів педагогічного впливу на розвиток особистості дитини» [4, с. 10].

У Базовому компоненті дошкільної освіти (БКДО) прописані вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей дошкільнят за такими освітніми напрямками: «Особистість дитини», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», «Дитина в природному довіллі», «Гра дитини», «Дитина в соціумі», «Мовлення дитини», «Дитина у світі мистецтва» [5, с. 6]. Кожен із поданих напрямів передбачає сформованість певних взаємопов'язаних знань і навичок вихованців ЗДО. Зокрема, театралізація малих літературних творів та розігрування спектаклів передбачено в освітньому напрямі «Дитина у світі мистецтва», що сприяє формуванню багатьох компетентностей, прописаних у державному стандарті.

Ключові компетентності БКДО продовжуються у Державному стандарті початкової освіти відповідно до освітніх галузей [5, с. 6]. Мистецька освітня галузь та освітня галузь «Дизайн і технології» передбачають художньо-творчу діяльність учнів початкової школи. Саме тому театралізованій діяльності слід приділяти значну увагу у початковій та дошкільній освіті.

У театралізованих постановках та підготовці до них відбувається активне формування soft skills завдяки комунікації дітей, їх спільній діяльності, колективній творчості. Театральна гра – це можливість кожної дитини проявити себе, відкрити у собі приховані здібності чи таланти, навчитися взаємодіяти з оточуючими, працювати у парах чи групах, іти на

компроміси, висловлювати власну думку тощо.

У процесі театралізації та власне постановці театралізованого дійства відбувається формування емоційно-чуттєвої особистості, розвиток її творчого потенціалу. Діти, залучені до мистецької діяльності, самостверджуються. Відбувається активне формування естетичної культури особистості.

Театральна гра має неабиякий вплив на виховання етичної свідомості, етичної поведінки та етичних відчуттів молодших школярів та дошкільнят і сприяє формуванню в них внутрішніх якостей, що відповідають вимогам і нормам моралі.

До того ж, театралізована діяльність молодших школярів і дітей старшого дошкільного віку сприяє становленню та розвитку низки пізнавальних психічних процесів: увага, концентрація уваги, креативне мислення, сприймання, спостережливість, пам'ять, мислення, мовлення та ін.

Вихованці старшої групи ЗДО (діти 5–6 років) уже із задоволенням беруть участь у підготовці до театралізованого дійства, індивідуально, колективно чи у групах виконуючи нескладні доручення. Провідна діяльність старших дошкільників – ігрова. Граючись, дошкільнята під час театралізованої діяльності легко вживаються у роль дійової особи дитячого літературного твору. Вони розуміють зміст вистави, усвідомлюють позитивних і негативних героїв, аналізуючи їх поведінку, добре розрізняють реальні образи від казкових. 5–6-річки – креативні, відповідальні та спостережливі. У них добре розвинена уява та фантазія, читають напам'ять невеликі віршовані твори.

Ігрова діяльність у початковій школі плавно переходить у навчальну, яка стає провідною діяльністю у дітей 7–10 років, основою якої є пізнавальний інтерес. Дитина, граючись, навчається. Образність мислення, емоційність, відсутність стереотипу сприяють активному розвитку творчих здібностей школярів. На цьому етапі життя в молодших школярів проявляються спеціальні здібності: музичні, ораторські, організаторські тощо. Учні 1–4 класів вивчають напам'ять більші за обсягом вірші, невеликі прозові твори, вдало володіють мімікою та жестами, влучно передають емоції, вчать керувати голосом, інтонаючи героїв літературних творів. Беруть активну участь у виготовленні та підготовці театральних ревізитів.

Якщо ж у театралізовану діяльність коректно «вплести» нотки гумору, то вона значною мірою додатково сприятиме створенню позитивно-емоційної атмосфери у дитячому колективі, формуванню почуття гумору у здобувачів освіти, швидкій соціалізації учнів та дошкільнят, легкому засвоєнню правил і норм поведінки і надовго залишиться у пам'яті дітей. Таким чином, можна зробити висновок про те, що театралізована діяльність дошкільників та дітей молодшого шкільного віку, яка переплітається із гумором, сприяє продуктивному та швидкому формуванню soft skills у 5–10-річок.

Гумор – це здатність помічати та сприймати кумедне у різних життєвих ситуаціях.

Відомий український педагог В. Сухомлинський вважав гумор показником морального здоров'я колективу та особистості.

У педагогічній діяльності виокремлюють наступні функції гумору:

- 1) інформаційна – полягає у тому, що педагог, використовуючи гумор, проявляє себе як особистість;
- 2) емоційна – забезпечує задовільне самопочуття в будь-якій ситуації, дає змогу менш болісно пристосуватися до умов, що змінилися;
- 3) мотиваційна – полягає у тому, що гумор є од-

ним із стимулів самовиховання;

4) регульовальна – забезпечує регулювання відносин у дитячому колективі, дітей та педагогів, дітей та дорослих;

5) виховна – інколи жарт є педагогічно доцільнішим, аніж покарання чи сувора догана;

6) пізнавальна – характеризується привертанням уваги та розставлянням акцентів на тій інформації, яку діти повинні усвідомити та засвоїти;

7) здоров'язбережувальна – гумор породжує сміх, який, у свою чергу, породжує хороший настрій, що нейтралізує негатив;

8) стимулююча – сприяє вирішенню педагогічних проблем;

9) координаційно-комунікаційна – сприяє соціалізації та побудові комунікації між учасниками театралізованого дійства [6, с. 52–54].

Таким чином, ми можемо стверджувати те, що функції, які виконує гумор, тісно перегукуються із м'якими навичками та сприяють формуванню soft skills у здобувачів дошкільної та початкової освіти. Адже саме гумор стимулює створення позитивної атмосфери у колективі, невимушену комунікацію, легку адаптацію, ефективну взаємодію всіх учасників освітнього процесу.

Психолого-педагогічний потенціал гумору стане більш продуктивним і сприятиме формуванню soft skills, якщо використовуватиметься в освітньому процесі ЗДО та початкової школи під час реалізації сукупності психолого-педагогічних умов:

1) «створення атмосфери співпраці та довіри через вмиле використання гумористичних методів та прийомів;

2) адекватність гумору особливостям розвитку емоційної сфери молодших школярів та дошкільників;

3) органічне використання гумору у змісті навчального матеріалу» [7, с. 48].

Соціалізація дошкільників та дітей молодшого шкільного віку тісно пов'язана та впливає на формування soft skills. Із вищеприписаного робимо логічний висновок про те, що гумор та почуття гумору є також дієвими засобами для формування м'яких навичок в учнів початкової школи та старших дошкільників.

Почуття гумору – здатність дитини не лише помічати і сприймати гумор, а й вміння поділитися ним, донести його до оточуючих. Воно складається зі сприйняття та конструювання комічного та емоційної реакції, яка їх супроводжує, оцінки та емоційного ставлення.

Н. Гавриш акцентує на тому, що «слухання та читання поем, віршів, казок жартівливого змісту, байок, усмішок і анекдотів, пародій та розповідей позитивно впливає на емоційну сферу дитини, сприяє вихованню добрих почуттів, запобігає виникненню негативних звичок» [8, с. 20–21].

В. Старовойтенко зауважив, що дитячий гумор виконує і низку соціальних функцій. Серед дорослих і дітей гумор вважається невід'ємним компонентом міжособистісного спілкування. Це важлива соціальна якість, яку необхідно вміти використовувати як у неформальному спілкуванні з людьми, так і у світі бізнесу [9].

Виховання почуття комічного – важлива складова гармонійного особистісного розвитку дитини, яка допомагає формувати позитивне, оптимістичне світобачення, активну життєстверджуючу позицію щодо навколишнього оточення дошкільника, розвивати кмітливість, гнучкість та критичність розуму, спостережливість, збагачувати уяву; є основою психологічного здоров'я і допомагає протистояти життєвим труднощам та негараздам [10, с. 5].

Формування почуття гумору у вихованців ЗДО та молодших школярів відбувається за допомогою дитячої художньої літератури. Для виховання патріотизму, любові до рідної землі, поваги до звичаїв та традицій українського народу, збереження коду нації, мови, культури необхідно вивчати з дітьми насамперед твори українських поетів та письменників. Багато комічного відображено у прислів'ях та приказках нашого народу. А також гумор присутній у небувальщинах, гуморесках, примовках, усмішках, оповіданнях, казках, байках, потішках, жартах, небилицях, загадках, лічилках, піснях тощо.

Відомими українськими дитячими гумористами-сатириками вважаються: Г. Бойко, О. Вишня, С. Олійник, А. Лінник, С. Воскресенко, П. Гальченко, П. Глазовий, Є. Дудар, А. Качан, А. Костецький, Л. Куліш-Зіньків, Ю. Федькович, В. Шаройко, В. Наргорняк, Я. Стельмах, А. Мойсієнко, В. Насипанів, М. Сингаївський, О. Стороженко, С. Трайста та ін.

І. Попова у своєму дослідженні виділяє такі етапи аналізу комічних творів:

– «відбір образних слів й образних виразів гумористичної спрямованості з поетичних гумористичних творів;

– формування уявлень в дітей про різні жанри гумористичних творів;

– залучення дітей до змістового й художнього аналізу творів гумористичного характеру;

– пояснення образних слів і виразів, усвідомлення дітьми їх функціонального призначення в гумористичних віршах;

– активізація словника дітей образними словами і виразами гумористичної спрямованості через використання гумористичних творів у різних видах діяльності дітей, розігрування гумористичних ситуацій;

– самостійне продукування зв'язних розповідей з використанням образних слів і виразів гумористичної спрямованості з опорою на наочність;

– закріплення набутих навичок уживання образних слів і виразів у процесі виконання творчих, імпровізаційних завдань» [9].

Гумористична театралізована діяльність – це діяльність, яка містить у собі проходження усіх етапів аналізу комічних творів і є так званим підсумком, кінцевим результатом засвоєння та відтворення гумористичного твору. Розігруючи невеличкі гумористичні сценки, дитина також демонструє власний рівень сформованості почуття гумору.

Гумористична театралізована діяльність дітей дошкільного та молодшого шкільного віку вимагає від педагога правильного підбору комічних творів художньої літератури для постановки театралізованого дійства. Зокрема, слід враховувати певні аспекти гумористичного твору:

– не можна вивчати та розігрувати творів з елементами цинізму, глузування над макабричними темами. Це так званий у народі «чорний гумор», який може привести до травм дитячої психіки;

– знайомити дітей із широким спектром гумористичних творів та їх особливостями;

– підбирати для театральної гри твори, які найбільш сподобалися дітям, враховуючи при цьому їхню думку;

– розігрувати художні твори або окремі сценки, які найбільш близькі для сприймання дітям з такими віковими та психологічними особливостями, пов'язані певним чином із кумедними ситуаціями із їхнього життя чи з життя знайомих;

– надати можливість дітям пофантазувати, проявити їх творчі здібності, створивши власний гумористичний твір або ж переробити вже існуючий у

новий, додавши в нього історії з їхнього життя або сценки з інших гумористичних творів.

Упродовж життя (уроки, перерв, обідів, екскурсій тощо) дітей молодшого шкільного віку та старших дошкільників трапляється безліч цікавих гумористичних сценок та історій. у ЗДО та ЗЗСО. А також діти завжди охоче діляться із вчителем чи вихователем кумедними ситуаціями зі свого буденного життя. Тому доречно записувати у нотатник час від часу цікаві комічні історії. Із цих записів можна створити власну книжечку гумористичних історій, яка буде водночас і пам'яткою про шкільні роки дітей, і збірником комічних творів, які можна розіграти за допомогою театральної гри, і цінним надбанням української художньої літератури.

Після того, як вдало підібрано гумористичний твір для театралізованої постановки, перед педагогами постає завдання методично правильно організувати підготовку до театралізованого дійства та власне театралізоване дійство. Для цього необхідно дотримуватись певних методичних аспектів щодо підготовки та постановки гумористичного театралізованого дійства у старших дошкільників та дітей молодшого шкільного віку, а саме:

- необхідно детально пройти всі етапи аналізу комічного твору, впевнитися у тому, що діти добре розуміють всі слова у тексті, зміст твору і здатні помітити комічну невідповідність у житті, усвідомити її;

- часто розігрувати ролі головних героїв твору за допомогою театральних реквізитів: ляльок, іграшок, малюнків тощо, щоб не «приміряти» на дитячій комічній ролі, роль невдахи, недотепи чи інші «незручні» ролі головних героїв твору. Використовувати «предметні» ігри;

- невеликі гуманні гумористичні сценки із власного чи шкільного життя або художнього твору все ж таки можуть розіграти молодші школярі й старші дошкільники. Але дітям необхідно пояснити те, що особистість героя твору не отожднюється з людиною, яка цю роль грає, у них немає нічого спільного. Адже головний герой твору – це окремий вигаданий персонаж. І завдання учня чи дошкільника – вдало «вжитися» у роль, передати настрої та поведінку художнього персонажа. А дитина, яка це може зробити якнайкраще – талановита особистість;

- ролі головних героїв гумористичного твору педагог повинен «приміряти» на себе для того, щоб показати учням правильну міміку та жести, допомогти правильно передати ту чи іншу емоцію;

- до організації та проведення гумористичного театралізованого дійства повинні бути залучені всі учні класу чи вихованці старшої дошкільної групи. Якщо ж у творі немає достатньої кількості ролей, тоді можна розіграти два і більше гумористичні твори або ж покреативити, додавши у твір своїх героїв;

- не можна під час розігрування театральних дійств приміряти на одну і ту ж дитину постійно одну і ту ж саму комічну, позитивну чи негативну роль;

- під час використання жартів завжди необхідно дотримуватись етики;

- не використовувати вульгарного гумору
- гумористичне театралізоване дійство не повинно бути перевантажене великою кількістю динамічних сценок. Театральна гра повинна мати певні часові рамки залежно від вікових особливостей дітей;

- водночас гумористичне дійство не повинно бути нудним і нецікавим. Театралізована гра має бути захоплюючою і викликати позитивні емоції не лише у глядачів, а й у її учасників;

- у гумористичних театральних постановках доцільно поєднувати прозові гумористичні твори з му-

зичним мистецтвом.

На сьогодні існує безліч українських жартівливих дитячих пісень та веселих мелодій для 6–10-річок на просторах інтернету. Переплітаючись, театральне та музичне мистецтво здатне подарувати глядачам та учасникам театральної гри цілу гаму позитивних емоцій, незабутні враження та життєвий оптимізм.

Для того, щоб урізноманітнити гумористичну театралізовану гру, можна використати пантоміму, що є видом мистецтва, у якому передбачено створення художнього образу за допомогою міміки, жестів, пластики тіла здебільшого під музичний супровід. Дитина намагається «вжитися» у роль головного персонажа без допомоги слів, використовуючи почуття, емоції та власні думки.

Щоб вдало зіграти головного героя, дошкільнику чи молодшому школяреві необхідно передати цілий спектр емоцій і почуттів. До виконання поставленого завдання дитину слід підготувати заздалегідь, практикуючи різні вправи для підготовки міміки і жестів. Наприклад, у вправі «Дзеркало» необхідно, стоячи перед дзеркалом, по чергово продемонструвати емоції, завчасно записані на картці. Можна запропонувати передати певну реакцію на природні явища (злива, мороз, веселка), певний зовнішній подразник (гарячий чай, кислий лимон, солодка цукерка); передати певні почуття (страх, радість, здивування), фізіологічні стани (болить зуб, порізали палець, замерзли) тощо. Вправа «Куб» – ефективний засіб для підготовки дошкільника та молодшого школяра до правильної міміки та жестикулювання. Зміст її у тому, що на кожній із граней куба записана певна емоція, реакція чи дія. Діти по чергово кидають його і виконують те завдання, яке їм «випало». Наприклад: посміхніться, здивуйтеся, засумуйте, зрадійте та ін.

Дитяче гумористичне театралізоване мистецтво можна урізноманітнити хореографією – постановкою веселого танку. Хореографічна постановка повинна бути тематично пов'язаною із сюжетом літературного твору та відповідати віковим та фізичним особливостям здобувачів дошкільної та початкової освіти. Наприклад, це може бути танок з речами побуту, власноруч виготовленими масками, смішними іграшками, кумедними малюнками тощо.

Для підготовки та постановки гумористичних театралізованих вистав слід спільно із дітьми використовувати сучасні ІКТ. Тому доречно урізноманітнювати діяльність також аудіо-, відео- чи фотожартами, які створені за допомогою гаджетів чи спеціальних комп'ютерних програм. Наприклад, кумедний відеоролик домашнього улюбленця, чудернацьке фото овочу чи фрукта, створені за допомогою ПК кумедний малюнок улюбленого героя мультфільму, анімація, мем та ін. Адже робота із діджитал-засобами і цифровою інформацією стимулює усвідомлення дітьми 6–10 років таких життєвих цінностей: безпека, комфортність, доброта, універсалізм, власне «Я», досягнення, гедонізм, самостійність, критичний підхід до здобуття знань, час, особистий простір тощо [11, с. 439].

Однією з важливих складових гумористичної театралізованої діяльності є театралізована гра, яка поділяється на:

- непередметні ігри (ігри-драматизації), у яких діти самі знаходяться в образі діючої особи і виконують роль;

- предметні ігри (ігри-інсценізації), у яких діючими особами є визначені предмети (іграшки, ляльки лялькового, настільного, пальчикового театрів тощо) [4, с. 20].

Для постановки гумористичних ігор-інсценізацій доречно скористатися різними видами театрів:

- театр іграшок – саморобні або фабричні іграшки, придбані у магазині чи виготовлені своїми руками;
- театр картинок – виготовлення двосторонніх персонажів чи декорацій для постановки гри;
- тіньовий театр – базується на грі світла і тіні;
- пальчиковий театр – передбачає показ ляльок, які одягають на пальці;
- ляльковий театр – поєднує у собі використання різних типів ляльок (театр Петрушок, театр маріонеток, театр рукавичок, театр-пуф, магнітний театр тощо).

Ігри-драматизації поділяють на:

- «ігри-імітації образів тварин, людей, літературних персонажів;
- рольові діалоги на основі тексту;
- інсценування творів;
- постановки вистав поодинокі або за декількома творами;
- ігри-імпровізації з розігруванням сюжету без попередньої підготовки» [4, с. 25–42].

Найпоширенішою та найулюбленішою формою гумористичних театралізованих вистав для дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку є гумористична вистава – легкий, емоційний, позитивний жанр, до складу якого входять окремі кумедні номери та сценки (сценки-пародії, сценки-загадки, сценки-вікторини та ін.), об'єднані спільною тематикою.

Правильний підбір гумористичного художнього твору для постановки чи успішно складений власний гумористичний сценарій, ефективна реалізація методики організації та проведення театрального дійства, індивідуальний та творчий підхід до кожного учня чи дошкільника, успішний вибір форми та виду театру сприятимуть швидкому та продуктивному формуванню soft skills у 5–10-річок.

Викладений матеріал дозволяє зробити наступні **висновки**. Аналізуючи попередні дослідження компанії Wonderlic, соцмережі LinkedIn, праці відомих науковців (Ж. Тард, І. Бех, О. Кононко, Т. Піроженко, Н. Гавриш, Н. Кирста, К. Крутій та ін.), можна впевнено говорити про те, що soft skills будуть найзатребуванішими на ринку праці у XXI столітті. Soft skills – це гнучкі навички, формування яких починається із старшого дошкільного віку, коли діти починають комунікувати та «заявляти про себе», а їх розвиток триває впродовж усього життя людини.

Ефективним засобом для оволодіння дітьми старшої дошкільної групи та учнями початкової школи м'якими навичками є гумористична театралізована діяльність. Театральна гра сприяє саморозвитку, етичному та естетичному вихованню, соціалізації, самовираженню, самовдосконаленню, розвитку комунікативних та творчих здібностей, низки психічних процесів. Водночас гумор в основному сприяє становленню позитивної та дружньої атмосфери у дитячому колективі, легкій адаптації здобувачів дошкільної та початкової освіти до навколишнього середовища, забезпечує задовільне самопочуття в будь-якій ситуації, сприяє конструктивному вирішенню проблем.

Аспектами підбору гумористичних творів для ефективної організації гумористичного театралізованого дійства у закладах дошкільної та початкової

освіти є такі: не можна вивчати та розігрувати твори з елементами цинізму, глузування над макабричними темами («чорний гумор»); знайомити дітей із широким спектром гумористичних творів та їх особливостями; підбирати для театральної гри твори, які найбільш сподобалися дітям, враховуючи при цьому їхню думку; розігрувати художні твори або окремі сценки, які найбільш близькі для сприймання дітям з такими віковими та психологічними особливостями, пов'язані певним чином із кумедними ситуаціями із їхнього життя чи з життя знайомих; надати можливість дітям пофантазувати, проявити свої творчі здібності, створивши власний гумористичний твір або ж переробити вже існуючий у новий, додавши в нього історії зі свого життя або сценки з інших гумористичних творів.

Методичними рекомендаціями для ефективної організації гумористичного театралізованого дійства у ЗДО та початковій школі ЗЗСО є такі: необхідно детально пройти всі етапи аналізу комічного твору, впевнитися у тому, що діти добре розуміють всі слова у тексті, зміст твору і здатні помітити комічну невідповідність у житті, усвідомити її; часто розігрувати ролі головних героїв твору за допомогою театральних реквізитів: ляльок, іграшок, малюнків тощо, щоб не «приміряти» на дітей комічну роль, роль невдахи, недотепи чи інші «незручні» ролі головних героїв твору (використовувати «предметні» ігри); невеликі гуманні гумористичні сценки із власного чи шкільного життя або художнього твору все ж таки можуть розіграти молодші школярі й старші дошкільники, пояснивши те, що особистість героя твору не отожднюється з людиною, яка цю роль грає; ролі головних героїв гумористичного твору педагог повинен «приміряти» на себе для того, щоб показати учням правильну міміку та жести, допомогти правильно передати ту чи іншу емоцію; до організації та проведення гумористичного театралізованого дійства повинні бути залучені всі учні класу чи вихованці старшої дошкільної групи; не можна при розігруванні театральних дійств приміряти на одного і того ж учня чи старшого дошкільника постійно одну і ту ж саму комічну, позитивну чи негативну роль; під час використання жартів завжди необхідно дотримуватись етики; не використовувати вульгарного гумору; гумористичне театралізоване дійство не повинно бути переважане великою кількістю динамічних сценок, мати часові рамки залежно від вікових особливостей дітей; гумористичне дійство не повинно бути нудним і нецікавим, викликати позитивні емоції не лише у глядачів, а й учасників; у гумористичних театральних постановках доцільно поєднувати прозові гумористичні твори з музичним мистецтвом, пантомімою, хореографічними постановками, використовувати засоби ІКТ.

Отже, із вищезазначеного робимо логічний висновок про те, що гумористична театралізована діяльність за умови правильної організації та успішної реалізації – один із найефективніших засобів формування soft skills у вихованців ЗДО та учнів школи І ступеня ЗЗСО. Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні зарубіжного досвіду щодо проблеми реалізації гумористичної театралізованої діяльності як засобу формування soft skills в дошкільній та початковій освіті.

Конфлікт інтересів. Автори підтверджують відсутність фінансових, особистих чи інших інтересів, що можуть розглядатися як потенційний конфлікт інтересів щодо публікації цієї статті.

Фінансування. Робота виконана за відсутності фінансової підтримки з боку будь-яких організацій.

Доступність даних. Це теоретичне дослідження не передбачає використання додаткових наборів даних.

Використання штучного інтелекту. Інструменти штучного інтелекту не використовувались при написанні цієї роботи.

Список використаної літератури

1. Hard Facts About Soft Skills. An actionable review of employer perspectives, expectations and recommendations. Summary and Findings. *Wonderlic*. URL: http://docs.wixstatic.com/ugd/cceaf9_ec9ed750296142f18efdd49f4930f6d3.pdf (дата звернення: 20.02.2023).
2. Смолянко Ю., Ігнатенко А. Розвиток soft skills у дітей старшого дошкільного віку. *Acta Paedagogica Volynienses*. 2021. № 6. С.15–21.
3. Писарчук О.Т. Освітньо-розвивальне середовище закладу дошкільної освіти як фактор розвитку особистості дитини. *Сучасні соціокультурні та психолого-педагогічні координати розвитку дитини*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Тернопіль, 2018. С. 134–138.
4. Олійник О.М. Театрально-ігрова діяльність в умовах дошкільного навчального закладу: навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський, 2017. 163 с.
5. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) (нова редакція): затв. наказом М-ва освіти і науки України від 12.01.2021. № 33. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoi%20osvity.pdf (дата звернення: 22.10.2023).
6. Писарчук О.Т. Використання гумору в умовах дистанційного навчання учнів початкової школи. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Педагогіка. Психологія»*. Вінниця, 2022. № 1. С.51–61.
7. Писарчук О.Т., Чайка В.М. Психолого-педагогічний потенціал гумору як засобу навчання і виховання учнів початкової школи. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Педагогіка*. Тернопіль, 2021. № 2. С.41–49.
8. Гавриш Н.В., Курінна С.М. Гумор виховує, навчає. *Дошкільне виховання*. 1999. № 10. С.20–21.
9. Попова І.І. Характеристика поетичних творів гумористичного характеру. *Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д.Ушинського*. Одеса, 2005. № 3–4. С.196–199.
10. Валентьєва Т.І. Виховання почуття комічного у старших дошкільників: метод. посібник. Чернігів: ЧНПУ ім. Т.Г.Шевченка, 2013. 56 с.
11. Шишак А. Діджиталізація початкової освіти: ціннісний аспект. *Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід*: збірник тез IV Міжнар. наук.-практ. конф. Тернопіль: Вектор, 2022. С.436–440.

References

1. Hard Facts About Soft Skills. An actionable review of employer perspectives, expectations and recommendations. Summary and Findings. (2016). http://docs.wixstatic.com/ugd/cceaf9_ec9ed750296142f18efdd49f4930f6d3.pdf.
2. Smolianko, Yu., & Ihnatenko, O. (2021). Rozvytok soft skills u ditei starshoho doshkilnoho viku [Development of senior preschool children's soft skills]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 6, 15–21. [in Ukrainian].
3. Pysarchuk, O.T. (2018). Osvitno-rozvyvalne seredovyshche zakladu doshkilnoi osvity yak faktor rozvytku osobystosti dytyny [The educational and developmental environment of a preschool education institution as a factor in the development of a child's personality]. In B.B.biyak et al, (Eds.), *Modern sociocultural and psycho-pedagogical perspectives of child development – Proceedings of All-Ukrainian scientific-practical conference* (pp.134–138). Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. [in Ukrainian].
4. Oliinyk, O.M. (2017). *Teatralno-ihrova diialnist v umovakh doshkilnoho navchalnoho zakladu* [Theatricaly-playing activity is in the conditions of preschool educational establishment]. Voloshchuk V.O. [in Ukrainian].
5. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity (Derzhavnyi standart doshkilnoi osvity) (nova redaktsiia) [Base component of preschool education (State standard of preschool education) (new release)]. (2021). *mon.gov.ua*. https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoi%20osvity.pdf. [in Ukrainian].
6. Pysarchuk, O.T. (2022). Vykorystannia humoru v umovakh dystantsiinoho navchannia uchniv pochatkovoї shkoly [The use of humor in the conditions of distance learning of elementary school students]. *Naukovyi visnyk Vinnytskoi akademii bezpererвної osvity. Serii «Pedagogika. Psykholohiia»*, 1, 51–61. [in Ukrainian].
7. Pysarchuk, O.T., & Chaika, V.M. (2021). Psykholoho-pedahohichniyi potentsial humoru yak zasobu navchannia i vykhovannia uchniv pochatkovoї shkoly [Psychological and pedagogical potential of humor as a means of teaching and educating primary school students]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. V.Hnatiuka. Seria. Pedahohika*, 2, 41–49. [in Ukrainian].
8. Havrysh, N. & Kurinna, S. (1999). Humor vykhovuie, navchaie [Humor educates, teaches]. *Doshkilne vykhovannia*, 10, 20–21. [in Ukrainian].
9. Popova, I. (2005). Kharakterystyka poetychnykh tvoriv humorystychnoho kharakteru [Characteristics of humorous poetic works]. *Naukovyi visnyk Pivdennoukrainskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu im. K.Ushynskoho*, 3–4, 196–199. [in Ukrainian].
10. Valentieva, T. (2013). *Vykhovannia pochuttia komichnoho u starshykh doshkilnykiv* [Education of the comic sense in older preschoolers]. Publishing House of T.Shevchenko Chernihiv National Pedagogical University. [in Ukrainian].
11. Shyshak, A. (2022). Didzhytalizatsiia pochatkovoї osvity: tsinnisnyi aspekt [Digitization of primary education: value aspect]. In N.L.Morska et al. (Eds.), *Tsinnisni oriientyry v suchasnomu sviti: teoretychnyi analiz ta praktychnyi dosvid – Proceedings of International scientific-practical conference*: (pp.436–440). Ternopil: Vektor. [in Ukrainian].

Статус статті: Отримано: 26.03.2023 Прийнято: 29.04.2023 Опубліковано: 04.05.2023

Pysarchuk Oksana

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Department of Pedagogy and Methods of Primary and Preschool Education
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil, Ukraine

Hladun Lesia

PhD Student
Department of Pedagogy and Methods of Primary and Preschool Education
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil, Ukraine

HUMOROUS THEATRICAL ACTIVITY AS A MEANS OF SOFT SKILLS FORMATION IN PRESCHOOL AND PRIMARY EDUCATION

Abstract. The relevance of the paper dealing with the researching humorous theatrical activities in preschool and primary education is determined by the need to form soft skills in older preschoolers and younger schoolchildren for their successful self-adaptation and self-realization in the future. The purpose of the article lies in substantiating the humorous theatrical activity as a means of forming soft skills in the conditions of preschool and primary education; highlighting aspects of the humorous works selection and methodical recommendations for the effective organization of humorous theatrical action in preschool and primary education establishments. The main methods of scientific research include analysis, pedagogical experience study, observation, generalization and specification. The article proves the effectiveness of humorous theatrical activities for mastering soft skills by students of preschool and primary education, taking into account the pedagogical potential of theatrical play. As a result of the research, aspects of the selection of humorous works are outlined: works with cynicism elements, mockery of macabre themes cannot be studied and acted out; to teach children a wide range of humorous works and their features; to select the works that the children liked the most for the theatrical play; etc. Methodological recommendations have been developed for the effective organization of a humorous theatrical action with the aim of forming soft skills in children of preschool and primary school: it is necessary to go through all the stages of analyzing a comic work in detail; act out the roles of heroes with the help of theatrical props; you can act out small, humane, humorous skits from your own or school life; the teacher should «try on» the roles of the heroes of the work in order to show the correct facial expressions and gestures; all students of the class or pupils of the group must be involved in the organization and conduct of the event; one student cannot act the same comic, positive or negative role over and over again; observe ethics when using jokes; do not use vulgar humor; do not overload the humorous theatrical action with a large number of dynamic scenes, adhere to the time frame depending on the age characteristics of the children; the action should evoke positive emotions in the audience and participants; it is expedient to combine prose humorous works with musical art, pantomime, choreographic productions, ICT tools use.

Key words: theatrical activity, humorous activity, primary education, preschool education, soft skills.